

Потапова Н. О.

к.е.н, доцент,

кафедри обліку, аудиту та економічного аналізу

Головко Д. С.

магістр,

Харківський інститут фінансів КНТЕУ,

м. Харків, Україна

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЗАПАСИ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Сучасні ринкові відносини зумовлюють формування нових підходів до системи управління фінансово-господарською діяльністю суб'єктів господарювання. Важливе місце у цій системі займає управління матеріальними запасами. Першочергове значення в управлінні матеріальними ресурсами мають облік, аналіз та аудит, оскільки вони є носіями економічної інформації та забезпечують ефективне виконання інших функцій управління.

Запаси є вагомою частиною активів підприємства, вони займають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності; при визначенні результатів господарської діяльності підприємства та при висвітленні інформації про його фінансовий стан. Це, в свою чергу, вимагає повної, достовірної та своєчасної інформації про наявність і рух активів підприємства, яку може надати бухгалтерський облік, який в даному випадку слід розглядати як елемент господарської інформаційної системи, яка генерує та інтерпретує всю базу інформаційного потоку, надану різними ринковими системами для ефективного управління.

За умов нестабільної ситуації на ринку підприємства змушені шукати шляхи підвищення ефективності використання внутрішніх ресурсів з метою успішного функціонування [1, с.351]. Основу ефективного функціонування підприємства на ринку створює раціональне використання матеріальних ресурсів, невід'ємною складовою якого є підвищення ефективності управління виробничими запасами.

Сільськогосподарські підприємства, здійснюючи виробничо-господарську діяльність, використовують в процесі формування кінцевого продукту, виробничі запаси, які займають велике місце в оборотному капіталі та входять до вартості власного капіталу.

Бухгалтерський облік виробничих запасів, визначення їх сутності, складу та порядку оцінки регламентується в Україні Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2], НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 9 «Запаси», Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 291.

Одним з важливих чинників підвищення ефективності сільськогосподарської діяльності є раціональне управління матеріальними запасами. У сучасній ринковій економіці підвищення ефективності управління матеріальними запасами досягається за рахунок впровадження логістичної концепції, що передбачає інтегрований підхід до управління запасами в логістичній системі.

Управління будь-яким підприємством вимагає систематичної інформації про здійснювані господарські процеси, їх характер і обсяг, про наявність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, їх використання, а також про фінансові результати діяльності. Основним джерелом такої інформації є дані поточного бухгалтерського обліку. Слід визначити, що бухгалтерський облік в умовах добре організованого нормативного господарства може забезпечити інформацію не тільки про загальні витрати запасів, але й

деталізувати їх за нормами, відхиленнями від норм і змінами норм, що дозволить отримати дані про ефективність їх використання та пошук внутрішніх резервів. В нормативних калькуляціях, що складаються до початку виробництва продукції, розраховуються витрати кожного виду запасів необхідних для випуску (запланованого випуску) продукції. Організація ефективної системи обліку та контролю за використанням виробничих запасів може бути забезпечена лише в тісному взаємозв'язку з нормуванням, аналізом і системою стимулювання економії ресурсів [3, с. 91]. Отже, управління запасами підприємств сільського господарства полягає в тому, щоб зменшити запаси до розумного мінімуму, який забезпечує безперервність процесу виробництва, та знизити витрати, пов'язані з їх утриманням.

Управління запасами сільськогосподарського підприємства обумовлює здійснення наступних процесів [4, с. 12]: визначення операційних цілей управління запасами; планування потреби в запасах; організацію роботи складських працівників; розстановку і налагодження взаємодії працівників, їх мотивацію шляхом створення оптимальних умов праці та відпочинку; виплати належної заробітної плати та премій; налагодження зв'язків із постачальниками і споживачами; контроль виконання замовлень та утримання запасів на підприємстві; просування запасів по логістичному ланцюгу з метою задоволення потреб виробництва і споживачів готової продукції за оптимальних логістичних витрат.

Система управління запасами – сукупність правил і показників, які визначають момент часу та обсяг закупівлі продукції для поповнення запасів. Вона реалізує організаційну структуру і поточну політику безперервної роботи підприємства.

Системи управління запасами характеризуються наступними параметрами [5, с. 315-316]: точка замовлення – мінімальний (контрольний) рівень запасів продукції, за умови досягнення якого необхідно їх поповнення; нормативний рівень запасів – розрахункова величина запасів, яка досягається під час чергової закупівлі; обсяг окремої закупівлі; частота здійснення закупівель – тривалість інтервалу між двома можливими закупівлями продукції, тобто періодичність поповнення запасів продукції; поповнювана кількість продукції, за якої досягається мінімум витрат на зберігання запасу згідно із заданими витратами на поповнення і заданими альтернативними витратами інвестованого капіталу.

Найчастіше в господарській практиці застосовуються такі технологічні системи управління запасами: система управління запасами з фіксованим розміром замовлення (модель економічного розміру замовлення або Q-модель); з фіксованим інтервалом часу між замовленнями (періодична модель, або модель періодичного контролю, або P-модель); система з встановленою періодичністю поповнення запасів до встановленого рівня; система «максимум-мінімум» [4, с. 25-27]. Кожна з перелічених систем має цілий ряд унікальних рис, які визначають специфіку їх реалізації.

Рационально організована система управління запасами дає змогу організувати облік належного рівня запасів, прогнозувати розміри споживання, установити розміри максимального та гарантійного (страхового) рівня запасу, визначити точку замовлення, його оптимальний розмір та інтервал часу між замовленнями з урахуванням можливості затримки у постачанні.

Для згладжування різких коливань інтенсивності та забезпечення стабільного, стійкого за деякими параметрами господарського процесу потрібний певний запас ресурсів, формування якого пов'язане з додатковими витратами. Формування запасу ресурсів на підприємстві сільського господарства пов'язане з появою специфічних витрат із забезпечення безперервності господарського процесу. До таких витрат відносяться наступні витрати: адміністративні витрати, пов'язані з формуванням запасів, транспортні по доставці ресурсів від постачальника, якщо ці витрати не входять в ціну ресурсу; по оплаті складської націнки при складській формі постачання; витрати, пов'язані з розвантаженням ресурсу, його прийманням, складуванням, витрати зберігання ресурсу, у тому числі поточні витрати на

підтримку складу в робочому стані (опалювання, освітлення, вентиляція, ремонт і т. д.), оплата праці працівників складу, амортизація складських приміщень, втрати, пов'язані з природними нестачами і втратою споживних властивостей за період зберігання, витрати по збереженню споживних властивостей ресурсу і його складській переробці, витрати, пов'язані з обліком і інвентаризацією запасів даного ресурсу, витрати по транспортуванню ресурсу всередині підприємства. Вказані витрати по формуванню і зберіганню запасу прийнято ділити на постійну і змінну частину. Постійна частина витрат не залежить від рівня запасу, якщо його розмір відповідає нерівності:

$$0 \leq X_i \leq X; Z(X_i) = \begin{cases} Z_1 + h_1 X_i & 0 < X_i \leq X \\ Z_1, & X_i = 0 \end{cases}, \quad (1)$$

де X - максимально можливий запас.

Нерівність визначає область існування постійних витрат, при яких їх рівень дорівнює const. Змінна частина витрат – це функція від рівня запасу і часу його зберігання :

$$Z_2 = f(X, t). \quad (2)$$

Витрати, пов'язані з формуванням і зберіганням запасу у розмірі X , за час t , рівні $Z_2 = f_2(X, t)$, є чинниками, що визначають економічні рішення проти створення запасів. З іншого боку, відсутність запасу або його недостатній рівень в розмірі \tilde{X} за час t викликає втрати в результаті недовикористання виробничих потужностей $Z_3 = f_3(\tilde{X}, t)$. Виникнення гострого дефіциту на увесь період управління неприпустимо в господарстві, оскільки його наявність, за інших рівних умов призводить до різкого зменшення значення цільової функції W . Отже, втрати, що обумовлюються дефіцитом, виступають як аргумент за створення запасу. Перед менеджментом компанії в цій ситуації стоїть дилема вибору стратегії управління. Існуючі на практиці методи не вирішують цього питання.

Метод прямого рахунку не передбачає зіставлення витрат і втрат та їх взаємного впливу на значення цільової функції аграрного підприємства. Звідси виникає необхідність застосування математичних методів, які дозволяють вирішувати завдання вибору стратегії управління й знаходити змінні рівня, структури, розміщення і джерел фінансування виробничих запасів.

Наявність мети управління запасами підприємства, обмеженості ресурсів для вкладення в ці засоби, безліч різноманітності дій дозволяють розглядати задачу управління запасами як екстремальне завдання. У структурі цієї задачі необхідно розрізнити: множину стратегій управління; множину змінних стану X ; множину параметрів; математичну модель; цільову функцію; математичні методи для пошуку екстремуму цільової функції.

Підприємства агропромислового комплексу в сучасних умовах посідають одне з провідних місць в економіці України. Значну частину в структурі ресурсів підприємств сільського господарства складають виробничі запаси. Таким чином, ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства в цілому значною мірою залежить від раціональної організації системи управління запасами. Оптимізація управління запасами сільськогосподарського підприємства може бути досягнута завдяки застосуванню математичних методів на стадії планування обсягів запасів.

Список використаних джерел

1. Багрій К. Л. Удосконалення системного аналізу матеріальних запасів у системі управління суб'єктом господарювання / К. Л. Багрій // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту: Економічні науки. - 2011. – Вип. 3. – С. 351-355.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. №996–XIV зі змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

3. Любезна І. В. Нормування матеріальних запасів в системі управління підприємствами / І. В. Любезна // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2013. – № 3 (40). – С. 89-92.
4. Перебийніс В. І. Логістичне управління запасами на підприємствах : монографія / В. І. Перебийніс, Я. А. Дроботя. – Полтава : ПУЕТ, 2012. – С. 255.
5. Хаврук В. О. Аналіз систем управління запасами / В. О. Хаврук // Вісник Національного транспортного університету. – 2012. – № 26(2). - С. 313-324. (С. 315 -316).

Романів Р.В.

к.е.н, доцент

кафедра обліку у виробничій сфері,

Тернопільський національний економічний університет,

м. Тернопіль, Україна

БУХГАЛТЕРСЬКІ РИЗИКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ІНФОРМАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

В ринковій економіці невизначеність та мінливість господарського середовища спричинює збільшення підприємницького ризику і така ситуація має тенденцію до зростання.

Відповідно до існуючого законодавства, підґрунтям визнання підприємницьких ризиків в системі бухгалтерського обліку виступає принцип обачності, який передбачає при відображенні наданої у звітності інформації запобігання завищенню оцінки активів і доходів чи заниженню оцінки витрат та зобов'язань підприємства, спричинених існуванням факторів невизначеності. Зокрема, вплив невизначеності має враховуватись підприємством при визнанні доходу й витрат, участі у спільній діяльності, оцінці активів та її зміни, обліку фінансових інструментів [1, с. 89].

Поняття «невизначеність» має різне трактування. Так, І.Т.Балабанов вважає, що невизначеність господарської ситуації обумовлюється такими чинниками: відсутністю повної інформації, випадковістю, протидією [2, с.31]. Продовжуючи цю думку, М.Г.Лапуста підкреслює, що при цьому настання невідомих подій оцінити наперед неможливо [3, с.46]. Такі визначення підкреслюють наявність чинників, при яких результати дій не є детермінованими, а ступінь можливого впливу цих чинників на результати невідома. Невизначеність, в свою чергу, породжує ризик як можливу небезпеку втрат, котра впливає із специфіки тих чи інших явищ природи і видів людської діяльності [2, с.20]. Приблизно такої ж точки зору притримується і ряд інших авторів, які вважають, що ризик ототожнюється з імовірністю втрати частини своїх ресурсів, недоотримання доходів або появою додаткових витрат в результаті здійснення певної виробничої чи фінансової політики [4, с.12]. Однак, з нашої точки зору, ризик – це не тільки імовірність отримання негативного результату. Це, скоріше, імовірність відхилення від очікуваної мети, що може мати і позитивні наслідки. Ризик – це невід'ємна частина підприємницької діяльності. Їх неможливо повністю уникнути, проте можна прогнозувати, здійснювати заходи щодо управління їх параметрами та на цій основі зменшувати негативний вплив на інформаційне середовище підприємства.

Професійні ризики в процесах інтерпретації фактів бухгалтерським персоналом виникають на різних етапах обробки облікової інформації, зокрема, на етапі здійснення оцінки, вимірювання та реєстрації даних, перетворення їх в бухгалтерську інформацію,